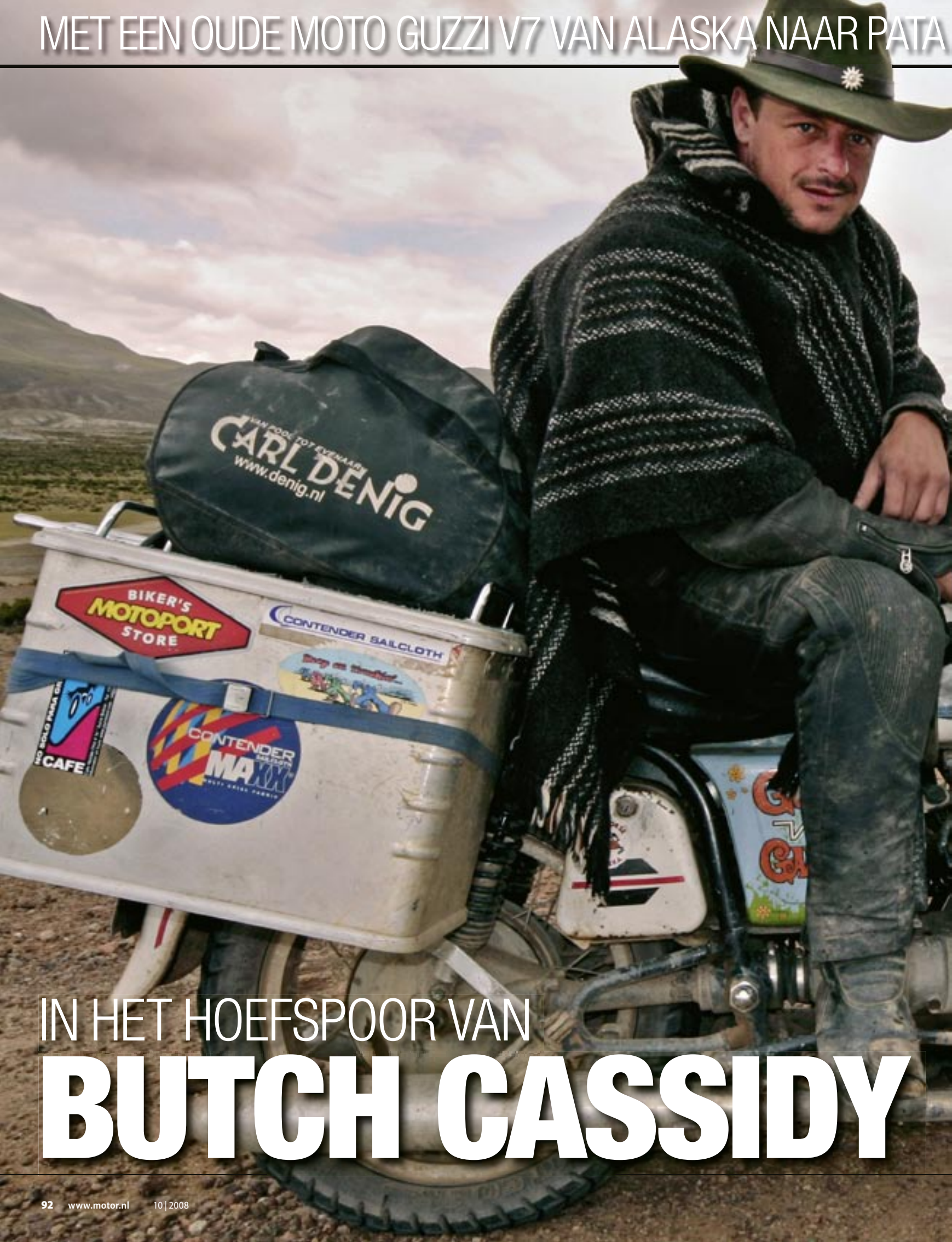

MET EEN OUDE MOTO GUZZI V7 VAN ALASKA NAAR PATA

IN HET HOEFSPOOR VAN

BUTCH CASSIDY

NA TIEN MAANDEN BOLIVIA STEEKT PAUL VAN HOOFF BIJ VILLAZÓN DE ARGENTIENSE GRENS OVER. HIJ VOLGT DE HISTORISCHE AANWIJZINGEN IN HET LANDSCHAP DIE BUTCH CASSIDY EN DE SUNDANCE KID HEBBEN ACHTERGELATEN. DE BANDIDOS AMERICANOS KWAMEN HONDERD JAAR GELEDEN TIJDENS EEN VUURGEVECHT MET HET LEGER OM IN HET MIJNWERKERSDORPJE SAN VICENTE.

▲ De berg La Poronga.

► Zelfs lama's maken niet zo'n frisse indruk.

DE MENS VOELT ZICH NIET ZO THUIS IN DIT GEDEELTE VAN BOLIVIA

Ik ben niet zo dol op lekke banden. Drie maanden geleden is het me voor het eerst in heel mijn leven gelukt om een lekke motorband te lappen. Niet iets om trots op te zijn. Toen reisde een dame met me

mee. Waarschijnlijk om haar te imponeren deed ik alsof ik er verstand van had en in no time zaten we weer in het zadel van de Moto Guzzi V7. Als ik geen publiek heb, krijg ik de band niet van de velg, hoeveel spierkracht ik ook gebruik. Laat ik nu eens nadenken en niet als een idioot aan de lichters hangen.

Een half uur geleden passeerde ik de nederzetting Salo. Dat is nog te veel eer voor vijf adobe huisjes die op grote afstand van elkaar staan. Langzaam klom de Guzzi, een filter van de stof achter haar latend, La Cordillera de Lipez op; op de top begon de motor ineens te zwabberen. Ik zet de motor op de middenbok. Uit de achterband vis ik een stuk metaal dat op een hoefnagel lijkt. Het uitzicht vanaf de bergrug is hallucinerend. Een bleek riviertje slingert in de verte traag door het droge landschap. De wereld ziet er vredig uit vanaf grote hoogte, alsof ze bevriest. Ik heb weinig tijd om van de stilte te genieten. Het is twee uur in de middag. Nog voor donker wil ik arriveren in Atocha. Dit mijnwerkerstadje ligt 110 kilometer noordelijker, aan het eind van deze 4.000 meter hoge, door god verlaten stofweg. De mens voelt zich in dit

gedeelte van Bolivia niet zo thuis. Slechts lama's kom je hier tegen. En zelfs zij maken niet zo'n frisse indruk. Maar niet getreuzeld. Ik moet aan de bak. Tot mijn grote verbazing gaat elke handeling als vanzelf. Als in trance draai ik de 22 millimeter bout los, haal de as eruit, leg de motor op z'n zij, verwijder het wiel, inspecteer de band, druk deze van de velg, doe de lichters ertussen, enzovoorts, enzovoorts. Routineus de handelingen verrichtend besef ik me dat Butch Cassidy en de Sundance Kid honderd jaar geleden met hun bronco's stofwolkend door dit landschap trokken. Maar zij hadden geen last van lekke banden. Zij niet. Ik grijns. Wellicht stonden ze op deze plek net als ik onderhoud te plegen en is die hoefnagel die ik uit mijn achterband trok afkomstig uit een hoef van een van hun paarden. Zou zo maar kunnen. Want wie raapt er nu een hoefnagel op? Die komen hooguit in een achterband terecht. Soms pas na honderd jaar.

Het achterwiel hangt na drie kwartier weer stevig verankerd in de motorfiets. Ik slinger mijn been cowboyesk over het zadel, druk op de startknop en geef de Guzzi tevreden de sporen.

Ik rijd met de Moto Guzzi V7 in het hoefspoor van de 'bandidos Americanos' door het meest dunbevolkte gebied van Bolivia. De reconstructie van de laatste dagen van Butch Cassidy en de Sundance Kid begon twee maanden geleden in het krantenarchief van Sucre. In een honderd jaar oud knipsel van de krant El Chorolque las ik onder het kopje 'Asalto escandaloso' (schandalige overval) dat twee bandidos Americanos Carlos Perú, administrateur van de Aramayo Francke-mijn, van zijn geld beroofden. Aanvankelijk waren Butch en Sundance voornemens om de bank in de zuidelijk gelegen stad Tupiza te beroven. Door de plotselinge komst van een detachement soldaten zagen ze hiervan af. Haastig bereidden ze de overval voor op Carlos Perú. Ze wisten dat de Aramayo Francke-mijn Perú geregeld erop uitstuurde om het loon van de mijnwerkers in het plaatsje Quechisla te overhandigen. In de vroege ochtend van 3 november 1908 keek de hevig geschrokken Perú ter hoogte van Huaca Huañusca (Dode Koe Berg) in de lopen van twee glimmende Colt-revolvers. Zonder tegenstand te bieden – hij had niet eens een pistool op zak – overhandigde hij de buit aan de twee gemaskerde overvallers met een raar, buitenlands accent. De buit bestond uit een met een Q gebrandmerkte muilezel en 15.000 peso's. Het had er alle schijn van dat de Huaca Huañusca-klus de makkelijkste was in de langdurige en succesvolle roversloopbaan van Butch en Sundance. Vijf dagen later lagen hun lichamen in een adobe huisje in San Vicente. Vlak naast het kerkhof, doorzeefd met kogels in een plas met bloed.

VOLBLOED

Ik probeer op de kaart de plek Huaca Huañusca te vinden, maar krijg geen geografische aanwijzing. In Salo vroeg ik eerder naar de richting. Volgens een campesino moest ik ergens rechtsaf. Maar 'ergens' rechtsaf slaan, is zelfs in Bolivia een vaag begrip. Er zijn hier niet zo heel veel mogelijkheden om af te slaan. Kan evenwel dus niet missen. Maar ik zie nergens een mogelijkheid om 'ergens' rechtsaf te slaan. Ik hoop op een toeristisch bordje dat wijst op de plek van onheil, maar kom geen hint tegen. Later sta ik een paar keer voor de keuze om links dan wel rechts af te slaan. Ik kom twee keer uit bij een oude, verlaten mijn en voel me daar niet zo op

mijn gemak. Dit soort wegen in het unheimische zuidwesten van Bolivia worden hooguit gebruikt door locals. Die hebben geen bewegwijzering nodig. Hier wordt geen rekening gehouden met mensen van buitenaf, zoals ik. Ik loop dus Huaca Huañusca mis. Geen man overboord. Het lijkt me al een wonder als ik vandaag, voordat de avond invalt, in Atocha arriveer.

Na de overval op Perú trokken Butch en Sundance westwaarts met hoogstwaarschijnlijk als einddoel de Chileense kustplaats Antofagasta. Beide outlaws waren begaafde ruiters. Om aan een 'posse' (een groep ruiters, die in dienst van een sheriff de achtervolging op bandieten inzet) te ontkomen, reden ze na een bank- of treinoverval gemiddeld 1.000 tot 1.500 kilometer. Ongetwijfeld moeten ze net als ik erg onder de indruk zijn geraakt door de eenzaamheid van het landschap. Geen teken van leven. Wel wat lama's. Het is hier kurkdroog. Sommige bergen zijn rood gekleurd door de mineralen, die nog meer oplichten door de zakkende zon. De ondergrond bestaat uit zand. We worden niet zo door elkaar geschud en kunnen zelfs wat snelheid maken.

Ik rijd het mijnwerkersdorpje Oro Ingenio binnen. Hier wordt nitraat (bestandmiddel voor explosieven) gedolven. Mijnwerkers spelen een partijtje voetbal. Ik vraag naar de weg naar Atocha. 'Al fondo', aan het einde, vertellen de

▲▲ San Vicente, een plek waar niemand dood gevonden wil worden.

▲ Mijnwerkers laten sporen na in het unheimische landschap.

▶▲ Wat vriendjes onderweg naar Tupiza.

inwoners me. Ergens rechtsaf slaan, aan het einde en geen gedetailleerde kaart op zak. Ach, hoeveel informatie heeft de mens eigenlijk nodig?

Atocha is nog zo'n zeventig kilometer toeren. Het zal wel wat kouder worden. En dat klopt. Dat komt door de hoogte, 4.500 meter. Een koude wind zwiept over de kale vlakte. Ik pas de carburatie van de motorfiets nooit aan als we dalen of stijgen. Weet niet zo goed hoe dat moet. Ik luister naar de motor. Als 'ie mooi 'vol' loopt, lijkt me dat er niets aan de hand is. Ook hier weer in die hoge verlatenheid briest en snuift de V7 als een energieke volbloed, stofwolkend door het landschap – net als in een goede western.

THE WILD BUNCH

Butch Cassidy (Robert LeRoy Parker, 1866, Beaver, Utah) en de Sundance Kid (Harry Alonzo Longabaugh, 1867, Monte Clare, Pennsylvania) werden bij het grote publiek bekend na de Hollywood-productie 'Butch Cassidy and the Sundance Kid', die in 1969 vijf Oscars won. De film, waarin Paul Newman de rol van Butch voor zijn rekening neemt en Robert Redford die van Sundance, is nog altijd verrassend modern en zeker het bekijken waard.

Bij leven waren de twee al legendes. Vooral de charismatische Butch Cassidy. Hij was de kopman

BIJ LEVEN WAREN ZE AL LEGENDES. VOORAL DE CHARISMATISCHE BUTCH

van The Wild Bunch. Dat was een bende outlaws die in de late jaren negentig van de negentiende eeuw rovend door de Verenigde Staten trok. In Fort Worth (Texas) liet de Wild Bunch zich in 1901 fotograferen. Cowboys in sepiakleuren. Modieuze bolhoedjes op, gestoken in driedelige pakken. Mannen van de wereld, vlak voor of na een bordeelbezoek. The Sundance Kid, the Tal Texan (Ben Kilpatrick), Butch Cassidy, News Carver (Wil Carver) en Kid Curry (Harvey Logan). Ben Kilpatrick was de enige overlevende van de Wild Bunch. Hij werd in december 1901 in Tennessee opgepakt en veroordeeld tot twintig jaar gevangenisstraf. De rest stierf gewelddadig. Toen er teveel 'Wanted, dead or alive'-aanplakbiljetten van de Wild Bunch in het land verschenen, vertrokken Butch en Sundance samen met Etta Place, de vriendin van Sundance, in 1901 ijlings naar Buenos Aires (Argentinië). Vervolgens zakten ze af naar Cholila in het zuiden van Patagonië. Tot 1905 hielden ze paarden en koeien in Cholila. In mei van dat jaar vertrokken ze naar Chili en later naar Bolivia, waar ze hun oude stiel van bandidos weer oppikten. Ik heb de hele dag nauwelijks kunnen eten. In Salo kon ik wat droge koekjes krijgen, twee liter water en een pakje L&M-sigaretten. Het spoor dat ik volg is voor Boliviaanse begrippen niet zo heel slecht. Toch is het zoals vanouds weer hard werken op de motorfiets en ik verbrand veel calorieën. Goed eten is van cruciaal belang als je met de motorfiets reist door Bolivia. Je weet nooit wanneer de volgende, goede maaltijd wordt

voorgeschied. We bereiken een droge rivier. Aan de overkant zie ik een benzinepomp. Twee uur geleden heeft de benzinepomphouder de laatste tank gevuld. Het verbaast me niets. In Bolivia, zo is me na maanden duidelijk, kun je alles verwachten. Atocha is nog maar tien kilometer rijden, vertelt de benzinepomphouder. Ik volg de droge rivier en zie aan het eind ervan de contouren van het mijnwerkersplaatsje. In het stoffige centrum vind ik voor twee euro een alojamiento, een onderkomen. Het is zondag. Al de restaurantjes zijn gesloten. Op straat koop ik voor één euro twee nauwelijks voedzame hamburgertjes. Hongerig val ik laat in de ochtend in slaap.

BALLEN VAN STAAL

De volgende dag zadel ik de motor op en eet in het dorp wat empenadas, deegrolletjes met daarin ei en kip. Meer zal ik die dag niet naar binnen krijgen. San Vicente ligt slechts honderd kilometer verderop. Het is een slechte weg, zeggen de mensen. En als zij de weg als slecht bestempelen, kun je je voorbereiden op het ergste. We rijden eerst zo'n vijftien kilometer door de droge rivier voordat we stijgen. De Moto Guzzi heeft in bijna drie jaar tijd aardig wat hellewegen

achter haar naam staan. De Dalton Highway in Alaska gaat nog altijd fier aan kop. Het traject Atocha/San Vicente zal een eervolle tweede plaats krijgen. Arme V7. Veel klassieke Moto Guzzi's hebben een luizenleven. Worden als een teer prinsesje behandeld. Eén keer per

▲ Het kerkhof van San Vicente, waar Butch en Sundance hoogstwaarschijnlijk nog altijd liggen.

► De krant El Chorolque met de berichtgeving over 'los bandidos Americanos'.

► Relikwie in het Butch Cassidy Museum.

► Het vermeende skelet van Butch Cassidy in het museum.

▼ Behoort dit kuitbeen toe aan de Sundance Kid?

▲ Lekke band lappen, fluitje van een cent.

week mag de wereld de motor aanschouwen. Klein ritje en gauw weer naar huis. Klopje op de tank: 'Goed gedaan meisje.' De rest van de week warm aangekleed met een beschermhoes, want stel je voor dat ze verkouden wordt. Mijn 33-jarige V7 is een motorfiets, eentje met huevos, ballen. Ballen van staal. Althans, dat vind ik. Waarschijnlijk staat ze nu liever onder een stofdoek, prinsesserig te zijn. De weg – die is er niet. Het is een stijgend pad, bezaaid met grote keien. Ik loop naast de motor, anders komen we niet vooruit. Mijn maag knort van de honger. De koppeling van de motor kraakt van inspanning. De Guzzi zucht: 'Was ik maar een prinsesje.' Later zouden we hard ten val komen. Het spoor oogde vlak. De schakelde over naar de derde versnelling. De regen van de dagen ervoor had de weg in een biljartlaken veranderd. Voertuigen waren me nog niet voor geweest. Verraderlijk. Het voorwiel begon op het zompige oppervlak een eigen leven te leiden. De motor wierp de bestuurder uiteindelijk uit het zadel. Schade: ophanging van de linker zijkoffer afgebroken, evenals het laatste nog functionerende knipperlicht. Twintig kilometer verderop hetzelfde recept. Met dit verschil dat de

MISSCHIEEN IS DE HOEFNAGEL IN M'N BAND VAN DE PAARDEN VAN DE OUTLAWS

stuurloze motor een ravijn in dreigde te kieperen met bestuurder en al. Door een flinke ruk aan het stuur te geven wist ik dit te voorkomen. Helemaal links van de weg kwamen we verticaal tegen de bergwand tot stilstand. Nee, Bolivia is geen land voor een oude V7.

ALS RATTEN IN DE VAL

De bronco's van Butch en Sundance werden evenmin ontzien. Het nieuws over de overval in Huaca Huañusca verspreidde zich sneller dan verwacht. Drie posses zetten de achtervolging in. Door westwaarts te galopperen, waanden de outlaws zich veilig op de hoogvlakte. Aan één stuk draafden ze door. De paarden waren moe en dorstig. Het geïsoleerde mijnwerkersdorp San Vicente leek een veilig toevluchtsoord om te foerageren. Volgens de krant El Chorolque reed een van de posses onder leiding van kapitein Justo P. Concha, komend uit de richting van

Uyuni, om drie uur 's middags San Vicente binnen. Butch Cassidy en de Sundance Kid zouden diezelfde dag drie uur later arriveren. Ze vroegen aan de lokale 'corregidor' (soort van onbezoldigd burgemeester) om onderdak. Die kreeg argwaan toen hij de met een Q gebrandmerkte ezel zag en seinde de posse van kapitein Concha in. Die lag te pitten. Twee soldaten en een politieman volgden de corregidor naar het adobe huisje waar Butch en Sundance onderdak hadden gevonden. Butch zag de posse naderen en opende vanuit de deurpost het vuur. Eén soldaat werd in de keel getroffen en stierf ter plekke. De andere soldaat en de politieman zochten dekking en openden op hun beurt het vuur op het adobe huisje. Volgens de film, die grotendeels op ware feiten is gebaseerd, namen Butch en Sundance het op tegen zo'n beetje het hele Boliviaanse leger. De invulling van de laatste dag van Butch en Sundance was de spectaculaire Hollywood-interpretatie.

DE BERGEN ZIJN ROOD GEKLEURD DOOR DE MINERALEN EN ZAKKENDE ZON

De realiteit was minder heroïsch. De ontwaakte kapitein Concha mobiliseerde de dorpingen, die massaal het huisje omsingelden. Butch Cassidy en de Sundance Kid zaten als ratten in de val.

DNA-ONDERZOEK

Ik passeer een van de mijnen van Panamerican Silver Bolivia, een Canadese onderneming. Het landschap is inmiddels voor de zoveelste keer veranderd, dramatisch zelfs. De bergen zijn zo kaal als een luizenai. En er staat een zeer koude wind. Ik moet me registreren bij een wachthuisje. Van daaruit heb ik voor het eerst zicht op San Vicente. Het is een dorp van niks. Er wonen volgens de bewaker slechts vierhonderd mensen, die grotendeels voor de mijn werken. En er is geen alojamiento, ook geen restaurant. In feite is het dorp verboden terrein. Beneden moet ik me voor de tweede keer registreren. Ik klaag bij het wachthuisje over honger en slaapgebrek. Aan eten kunnen de mijnwerkers me niet helpen, aan een slaapplek wel. Ik kan op de grond in het wachthuisje pitten. Ik krijg van de mijnwerkers wat cocabladeren toegestopt, die ik in mijn wang steek. De vrijkomende sappen halen het hongergevoel weg en de hoofdpijn.

In het dorp staat een zeer bescheiden museum over Butch Cassidy en de Sundance Kid. Slechts op verzoek zwaait de deur open. Binnen ligt het vermeende skelet van Butch en in een oude koffer de gebleekte beenderen van Sundance. DNA-onderzoek heeft in 1991 evenwel uitgewezen dat de beenderen 'hoogst onwaarschijnlijk' toebehoren aan beide outlaws. In feite is zeer weinig zeker over Butch en Sundance – behalve dat ze dood zijn.

Volgens El Chorolque van 9 november 1908 zwegen de pistolen na een hevig vuurgevecht.

Men dacht aanvankelijk dat de ingevallen stilte een strategie van Butch en Sundance was: 'Los hombres de la policia y los sitiadores, creyendo que este silencio era una estratagema de los bandidos.'

Pas de volgende ochtend durfden Concha en gevolg het huisje te inspecteren. Heel de nacht was het stil geweest. Binnen troffen ze beide heren aan. Sundance had zeven kogelgaten in zijn lijf. Die ter hoogte van het hart was dodelijk geweest en afgevuurd door zijn 'partner in crime'. Butch had zijn kameraad uit zijn lijden verlost. Hij zelf had twee kogelgaten: één in de borst en één in het voorhoofd. In de zadeltassen vond Concha 15.000 pesos.

Butch Cassidy en de Sundance Kid zijn door de autoriteiten niet geïdentificeerd. Hun lichamen zijn begraven in een naamloos graf op het plaatselijke kerkhof. Wel is het zo goed als zeker dat ze in San Vicente zijn gesneuveld.

ROODGEKLEURDE HORIZON

Ik slaap die avond slecht in het wachthuisje – te koud. En ik ben flauw van de honger. De volgende dag bezoek ik de begraafplaats, die op slot is. Ik draai me om en overzie het dorp. Ik kom tot de slotsom dat het geen plek is om dood te worden gevonden. Ik laad de Guzzi op en rijd terug naar Tupiza. Onderweg ga ik van vermoeidheid nog een keer onderuit. Laat in de ochtend arriveer ik in Tupiza, moe en met een holle maag. In een restaurant bestel ik de hele menukaart. Eenmaal op krachten rijd ik in één keer door naar de grensplaats Villazón. Mijn visum heb ik met twee maanden overschreden. Ik betaal slechts een kleine boete en steek zonder problemen de grens over. In Argentinië zal alles anders zijn, zo weet ik. Daar hebben ze asfalt. Ik kijk over mijn rechter-

▲▲ Sommige bergen lichten rood op door de zakkende zon.

▲ De contouren van het mijnwerkersplaatsje Atocha.

schouder en zie dat de zon langzaam verdwijnt achter de 5.100 meter hoge berg Coranzuli. Ik schakel de Guzzi over naar de vierde versnelling, draai het gas flink open en rijd een roodgekleurde horizon tegemoet.

TEKST EN FOTOGRAFIE: PAUL VAN HOOFF

Paul van Hooff heeft drie jaar uitgetrokken om van Alaska naar Patagonië te reizen. Het eerste deel van zijn reisavontuur verscheen in MOTOR 22/05, deel 2 in MOTOR 5/06, deel 3 in MOTOR 14/06, deel 4 in MOTOR 20/06, deel 5 in MOTOR 24/06, deel 6 in MOTOR 4/07, deel 7 in MOTOR 12/07, deel 8 in MOTOR 17/07, deel 9 in MOTOR 24/07 en deel 10 in MOTOR 3/2008. Wie meer wil weten over de avonturen van Paul en zijn Guzzi kan terecht op www.guzzigalore.nl.